

Nr 38

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av motioner om inrättande av kommunaldelsråd och andra åtgärder för att stärka den kommunala självstyrelsens medborgerliga förankring.

Ärendet

I detta utlåtande behandlas motionerna

1) I: 162 av herr Lundström samt herrar Axel Andersson, Annerås och Stefanson samt II: 177 av herrar Wiklund i Stockholm, Westberg i Ljusdal och Sellgren (alla fp);

2) I: 166 av herrar Skagerlund och Axelson samt II: 174 av herrar Eriksson i Arvika och Jönsson i Ingemarsgården (alla fp); och

3) II: 487 av herrar Sjönell och Sundman (båda cp).

Texten till motionerna 1) och 2) är tryckt i *första* kammaren.

Hemställan avser

i *motionerna 1)*: »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en snabb utredning rörande frågan om tillsättande inom storkommunerna av stadsdelsråd eller kommunaldelsråd med bl. a. sådana uppgifter som berörts i motionen»;

i *motionerna 2)*: »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att uppdrag måtte ges till exempel kommunalrättskommittén att utreda frågan och komma med förslag om formerna för inrättande av kommunaldelsråd»; och

i *motionen 3)*: »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller, att förnyad utredning verkställs skyndsamt om åtgärder för att stärka den kommunala självstyrelsens lokala och medborgerliga förankring».

Motionerna

Förevarande motioner har alla konsekvenserna av kommunindelningsreformerna som utgångspunkt. I *motionerna 1)* anförs att kommunsammanslagningen medför, att antalet medborgare, som tar aktiv del i kommunens skötsel, minskar då det blir färre ledamöter i fullmäktige, styrelser och nämnder. Härigenom tunnas det direkta intresset för de gemensamma kommunala angelägenheterna ut, åtminstone inom kommunerna utanför den nya centralorten. Det måste vara av vital betydelse att även inom storkommunerna på bred bas söka vidmakthålla intresset för den egna kommunens

1 — *Bihang till riksdagens protokoll 1969. 5 saml. 2 avd. Nr 38*

angelägenheter. Försök borde göras att inom de gamla kommunområdena uppehålla en kontaktverksamhet med de centrala förvaltningsorganen. En användbar lösning skulle vara inrättandet av stadsdelsråd och kommundelsråd, som skulle verka inom delar av storkommunerna. Motionärerna anser därför att en utredning bör göras om möjligheterna att skapa sådana av kommunens ledning erkända organ inom de gamla kommundelarna av storkommunerna. Utredningen bör gälla dels sättet för tillsättandet av sådana organ, dels organens arbetsuppgifter. Motionärerna anser, att det är önskvärt, men fr. o. m. 1970 ogörligt, att tillsätta dessa lokala organ vid allmänna val. De anser det dock inte vara uteslutet att ordna fristående val. Organen bör utses av fullmäktige, om direkt val inte anses lämpligt. Deras uppgifter skulle i första hand vara att tjänstgöra som opinionsorgan med yttrande- och initiativrätt. Det är också önskvärt att de lokala organen kan förses med reella arbetsuppgifter, vilka bör begränsas så att inte effektiviteten i kommunernas förvaltning rubbas. Motionärerna framhåller att det är av vikt att nu nämnda lokala organ kan komma till stånd utan alltför långt dröjsmål.

Även i *motionerna 2)* konstateras, att många förtroendeposter försvinner genom kommunsammanslagningarna. Risk föreligger, att minskningen går ut över framför allt de befolkningsfattiga delarna av den nya kommunen, med resultat att dessa skulle komma att representeras med blott en eller två ledamöter i den blivande storkommunens fullmäktigeförsamling. Reduceringen av antalet kommuner och förtroendevalda sker i en tid, då medborgarna ställer allt större krav på medinflytande.

Möjligheterna till ökad representation kan enligt motionärernas mening ges på flera sätt. En väg är att antalet ledamöter i fullmäktige ökas i förhållande till vad som för närvarande är fastställt i kommunallagen. En annan väg är att man väsentligt ökar antalet ledamöter i styrelser och nämnder. En tredje väg, som motionärerna tror har den största uppgiften när det gäller att öka det kommunala intresset, är att inrätta kommundelsråd. En sådan institution, där de kommunala problemen finge diskuteras av intresserade medborgare, skulle medföra en breddning av det kommunala engagemanget.

Motionen 3) är något mer vittsyftande än de tidigare redovisade men avser även den främst inrättande av stadsdelsråd och kommundelsråd. Motionärerna anser, att människornas möjligheter att öva ett reellt inflytande på de beslut som fattas i samhället är en fråga som alltmer skjuts i förgrunden. En naturlig strävan skulle därför vara att söka åstadkomma en decentralisering av makten i samhället. Ett viktigt led häri är att bygga ut och stärka den kommunala självstyrelsen på det regionala och på det primärkommunala planet. Motionärerna framhåller att det många gånger har påtalats att kommunindelningsreformerna medför risker för den kommunala självstyrelsens medborgerliga förankring samt att några konkreta åtgärder

knappast vidtagits från statsmakternas sida för att möta dessa risker. I motionen erinras liksom i motionerna 2) om att kommunalrättskommittén i betänkandet »Om den kommunala självstyrelsens lokala förankring» (SOU 1965: 6) antytt vissa möjligheter att vinna syftet att utbygga och stärka den kommunala självstyrelsen bl. a. genom inrättande av stadsdels- och kommundelsråd. Även om vissa problem — att ge råden en meningsfull funktion utan att detta verkar splittrande inom kommunerna — är förenade med konstruktionen som sådan, bör man inte underskatta den betydelse sådana organ kan ha som fora för opinionsbildning och medinflytande. Motionärerna anser därför, att möjligheten att införa stadsdels- och kommundelsråd är värd att prövas allvarligt och i positiv anda liksom andra uppslag för breddning av basen för den kommunala självstyrelsen som framförs bl. a. i kommunalrättskommitténs ovannämnda betänkande.

Tidigare motioner om den kommunala demokratin

Den kommunala demokratin problem har varit föremål för ett flertal motioner de senaste åren. Motionerna har åsyftat stärkande av den kommunala självstyrelsen och den kommunala demokratin. I andra motioner om åtgärder för att fördjupa och stärka det svenska folkstyret har den kommunala demokratin ingått som en del. Endast i motionerna 1966 I: 146 och II: 199 samt 1969 II: 471 har emellertid den kommunala självstyrelsens lokala förankring berörts. I konstitutionsutskottets utlåtande nr 16 detta år återfinns en sammanfattning av den tidigare riksdagsbehandlingen av frågan om stärkande av den kommunala självstyrelsen.

Stadsdelsrådsfrågan i Stockholm

Frågan om inrättande av lokala kommunala organ aktualiserades i motioner 1946 och 1947 till Stockholms stadsfullmäktige. För besvarandet av motionerna bemyndigades stadskollegiet 1948 att tillsätta en utredningskommitté, som förutsättningslöst skulle utreda frågan om decentralisering av den kommunala verksamheten i staden. Kommittén, *stadskollegiets stadsdelsrådskommitté*, avgav på hösten 1950 ett betänkande (stadskollegiets utl. och mem. 1950 bih. 100). Stadsdelsrådskommittén avvisade tanken på en uppdelning av Stockholm i delkommuner, s. k. rotar, som föreslagits av den statliga s. k. nybildningskommittén. *Majoriteten* i kommittén (tre ledamöter) förslög att stadsdelsråd skulle inrättas, valda av stadsfullmäktige. De skulle vara opinionsorgan utan valfunktioner och tills vidare utan förvaltningsuppgifter. En av ledamöterna utvecklade i ett särskilt yttrande synpunkter på att församlingsstyrelseorganisationen skulle tas i anspråk som underlag för stadsdelsråd. Två *reservationer* avgavs av vardera två ledamöter av kommittén. I den ena förordades direktvalda stadsdelsråd med något 1* — *Bihang till riksdagens protokoll 1969. 5 saml. 2 avd. Nr 38*

vidgade uppgifter i förhållande till majoritetens förslag. I den andra avstyrktes stadsdelsråd och förordades i stället ökat föreningsstöd. Kommitténs betänkande remitterades till stadsjuristen och till drätselnämnden. *Stadsjuristen* avstyrkte inrättande av stadsdelsråd. Drätselnämndens förvaltningsorgan, *kammarkontoret*, kom till samma resultat. Kontoret förordade utredning om decentralisering utan stadens sönderbrytande i mindre enheter och var i fråga om opinionsorgan närmast böjt att bygga på befintliga organisationer. I *drätselnämnden* avstyrkte en majoritet av fyra ledamöter kommittéförslaget. Tre av dessa förordade utredning om ökat stöd åt föreningslivet och om andra möjligheter att bredda medborgarintresset. En ledamot avstyrkte med eget yttrande. Det kan nämnas att majoriteten underströk särskilt, att verklig betydelse kunde stadsdelsråd få endast om de tilldelades från lokal synpunkt väsentliga arbetsuppgifter och ett verkligt ansvar. Tre ledamöter förordade direktvalda stadsdelsråd i huvudsaklig anslutning till den ena av reservationerna i kommittén. De ville emellertid även ge råden vissa begränsade förvaltningsuppgifter redan från början. I *borgarrådsberedningen* anslöt sig majoriteten till reservationen i drätselnämnden och tillstyrkte sålunda förslaget men med den ändringen, att beredningen ansåg, att råden skulle utses genom direkta val. Avvikande meningar anmäldes av fyra borgarråd. Majoriteten i *stadskollegiet* avstyrkte förslaget. Stadskollegiets hemställan bifölls av *stadsfullmäktige* 1953.

De huvudsakliga tankegångarna i *kommittéförslaget* var följande. Stadsdelsråden skulle dels fungera som opinionsorgan, dels handha vissa förvaltningsuppgifter. Rådens befogenheter borde i viss mån begränsas för att deras verksamhet inte skulle minska effektiviteten av stadens förvaltning genom att tynga den kommunala förvaltningsapparaten och verka försenande på ärendena. Råden skulle ha rätt att till stadskollegiet, borgarråd, stadens nämnder, kommittéer, delegationer eller utskott inge framställningar i frågor, som särskilt berörde invånarna inom stadsdelsområdet, samt ha rätt att i sådana frågor avge yttrande, om detta begärdes av någon kommunal myndighet. Valbar som ledamot av stadsdelsråd skulle vara den som var mantalsskriven inom området, där drev rörelse eller annan verksamhet. Stadsfullmäktige skulle fördela mandaten i råden efter partigruppernas storlek i stadsfullmäktige. Frågan om överlämnandet av förvaltningsuppgifter borde göras beroende av erfarenheterna från stadsdelsrådets verksamhet.

Redan 1953 togs stadsdelsrådsfrågan åter upp i en motion. Det hemställdes att stadskollegiet skulle bemyndigas att besluta om inrättande av ett lokalt råd i någon stadsdel, ifall intresse framkom härför. I två motioner 1962 föreslogs dels inrättande av stadsdelsråd, vilka borde väljas direkt i samband med stadsfullmäktigevalen och tilldelas initiativ- och yttranderätt i frågor rörande den egna stadsdelen, dels förnyad utredning angående ökning av det lokala inflytandet inom stadens förvaltning. Ingen av dessa motioner har ännu besvarats. Stadskollegiet beslöt i april 1966 att tillsätta en

parlamentariskt sammansatt kommitté för utredning av den kommunala självstyrelsens arbetsformer i Stockholm, *självstyrelseutredningen*. Bland förelagda utredningsuppgifter finns även en allsidig och förutsättningslös prövning av frågan om inrättande av stadsdelsråd. De ovannämnda motionerna har hänvisats till utredningen. Det må här nämnas, att självstyrelseutredningen under pågående överväganden i stadsdelsrådsfrågan föranställt om en kartläggning av förekomsten av lokala opinionsgrupper (byalag, stadsdelsföreningar m. m.) i Stockholm. Kartläggningen utförs inom kommunalforskningsgruppen vid statsvetenskapliga institutionen, Stockholms universitet, som bedriver forskning rörande den kommunala demokratin med stöd av Riksbankens jubileumsfond.

Kommunalrättskommittén

Genom tilläggsdirektiv i november 1963 uppdrog Kungl. Maj:t åt kommunalrättskommittén att verkställa utredning rörande möjligheterna att genom delegation bereda utrymme för en starkare förankring inom kommunens olika delar av den kommunala förvaltningen. Kommittén redovisade detta uppdrag med betänkandet »Om den kommunala självstyrelsens lokala förankring» vid årsskiftet 1964—1965 (SOU 1965: 6). De enda lagförslag som framlades avsåg att möjliggöra, att suppleant kan inväljas i sådana särskilda avdelningar inom styrelser och nämnder, till vilka beslutanderätt delegeras. Dessa förslag har numera genomförts. Samtidigt utvecklade kommittén emellertid också, utan att förorda lagstiftning, en rad synpunkter och framförde flera förslag och rekommendationer som är av intresse i detta sammanhang.

Inom den oreglerade kommunalförvaltningens område ställde sig kommittén i stort sett *avvisande till delegation* av beslutanderätt till lokala organ. Åtskilliga intressen och synpunkter ansågs tala mot en sådan decentralisering, både i frågor av enklare och mera komplicerad beskaffenhet. En decentralisering skulle kunna motverka de önskemål och strävanden att få utvecklingsdugliga kommuner som är grunden för den föreslagna nya kommunindelningen. Även kostnadsskäl talade mot en uppdelning av beslutanderätten på centrala och lokala organ.

Kommittén visade emellertid på och diskuterade några *andra möjligheter* att med hjälp av förvaltningsorganisationen skapa kontakt mellan förvaltningen och en kommuns olika delar. Ett lokalt organ kan tillsättas för att bereda ett ärende, i vilket man vill låta lokala synpunkter och önskemål speciellt komma till tals. Då en styrelse eller nämnd eller avdelning inom denna bereder ett ärende med speciell anknytning till viss kommunal del, finns också möjlighet för det beredande organet att knyta till sig någon eller några personer från kommundelen med uppgift att delta i överläggningarna och framföra lokala synpunkter och önskemål.

Kommittén anförde även att det kunde visa sig värdefullt att ha särskilda lokala organ med uppgift att dryfta och framlägga lokala synpunkter på frågor av genomgripande betydelse för befolkningen i en kommun- eller stadsdel. Beträffande möjligheterna till inrättandet av sådana organ och deras organisation anförde kommittén:

Enligt gällande regler har fullmäktige möjlighet att utse ett antal personer att i beredningshänseende representera en kommun- eller stadsdel. Efter vilka grunder sådana lokala representanter skall utses kan råda delade meningar om. Alltför stora krav på en från skilda politiska åsiktsriktningar tillfredsställande fördelning av förtroendeposterna inom ett sådant rådgivande organ synes emellertid icke behöva uppställas.

Vid beredning av ärende där ett lokalorgan av antytt slag tillsatts, synes det vara lämpligt, att en representant, utsedd av det lokala organet, kallas till alla sammanträden i de centrala organ, där ärendet beredes. Denne representant kan där ges rätt att deltaga i överläggningarna. Med en sådan ordning behöver ett ärendes behandling icke försenas i vidare mån än att sammanträdestiderna i de centrala beredningsorganen kan bli förlängda.

De möjligheter till kontakt mellan den centrala förvaltningen och viss kommundel som de båda skisserade vägarna kan ge får anses vara icke helt betydelselösa förbindelselänkar mellan förvaltningen och befolkningen i en kommuns olika delar. Bl. a. torde de kunna få ett visst värde i — efter indelningsändringar — nybildade kommuner, där det kan visa sig vara av vikt att tillföra ett beredningsorgan kunskap och erfarenhet från i kommunalt arbete tidigare engagerade personer i de skilda kommundelarna. Vid ett utnyttjande av möjligheterna med lokala representanter i de centrala beredningsorganen kan man på det lokala planet få en direkt information om vad som sker och skall ske i ärenden, som har särskild vikt för kommundelen i fråga.

Kommittén framhöll att de angivna organisationsformerna redan nu kan åstadkommas och att skillnaden mellan en direkt lagreglering och ett bibehållande av oreglerade förhållanden kan sägas vara, att man med en lagreglering särskilt fäster uppmärksamheten på dessa möjligheter och i viss mån standardiserar dem. Då en lagstiftning emellertid måste få en viss lösighet, stannade kommittén för att inte framlägga något förslag och i stället endast fästa uppmärksamheten på de skisserade möjligheterna.

Inom *den specialreglerade förvaltningens område* uttalade sig kommittén för *decentralisering genom distriktsuppdelning e. d.* för vissa frågor inom stora kommuner. Även vad som anfördes i denna del synes ha så pass stort intresse i förevarande sammanhang att det förtjänar återges:

I en stor kommun, där ärendenas mångfald inom socialvårdsverksamheten tvingat fram organisationsformer av här angett eller liknande slag, synes det som om en distriktsindelning med särskilda beslutsorgan för varje distrikt skulle vara ändamålsenlig. Från kommunaldemokratisk synpunkt får det anses vara en god lösning, bl. a. skulle fler lekmän inom de stora kommunerna kunna knytas till förvaltningen av socialvårdsangelägenheterna. Förutsättningen för en organisation av antytt slag är emellertid, enligt kommunalrättskommitténs uppfattning, att distriktsorganen tillerkännes många

och viktiga uppgifter. Direktiv utöver de nödvändigaste bör icke få förekomma från det centrala organet. Inom barna- och nykterhetsvården synes distriktsorganen böra få handlägga alla ärenden, som angår enskilda personer, således även ärenden av principiell natur och av större vikt.

En organisationsform som den angivna löser bl. a. den viktiga frågan om ett lokalt organs initiativrätt. För ett sådant organ bör nämligen finnas rätt att ex officio ingripa i alla slag av ärenden, för att ändamålet med socialvårdslagstiftningen i full utsträckning skall bli tillgodosett.

För det centrala organet skulle komma att kvarstå övriga ärenden. Inom barnavården skulle den centrala nämnden exempelvis svara för tillsynen över barnavårdsanstalterna inom kommunen samt för inrättande och förvaltning av anstalter inom den halvöppna barnavården. I stad, som ej tillhör landstingskommun, skulle det centrala barnavårdsorganet handha alla angelägenheter rörande barnavårdsanstalter. I det centrala organet skulle distriktsorganen vara representerade.

Medel till verksamheten skulle varje organ få genom att årligen begära anslag, för vilket det också årligen hade att redovisa. För att ett distriktsorgan av här antytt slag skall kunna uppfylla de krav i fråga om rättssäkerhet och effektivitet, som man från alla synpunkter har rätt att ställa på dess verksamhet, måste det ges organisatoriska möjligheter härtill.

Att besluten inom sådana organ skall fattas enligt gängse regler för kollegialt sammansatta nämnder, finner kommunalrättskommittén uppenbart. En bestämmelse om kvalificerad majoritet eller fullständig enighet som villkor för beslut synes från kommunaldemokratisk synpunkt vara mindre lämpligt. Det kunde nämligen från lokalt håll komma att uppfattas så, att det i distriktsorganen skulle sitta mindre kvalificerade eller mindre förtänksamma ledamöter än i de centrala.

Någon regel att besluten under vissa förhållanden skall underställas det centrala organet eller anmälas vid dess sammanträden, bör av nyss angivna skäl ej heller finnas. Klarhet skulle härigenom vinnas i fråga om besvärstidens längd.

Ytterligare ett skäl för en organisation av antydd utformning skulle vara, att varken den centrala nämnden eller det lokala organet skulle behöva ägna sig åt ett ofruktbart sysslande med frågor beträffande kompetensfördelningen sinsemellan.

En organisationsform, som den här angivna, torde icke ifrågakomma annat än i mycket stora kommuner.

Den av kommittén antydda organisationen syntes vara möjlig att genomföra utan författningsändringar inom socialhjälpens, barnavårdens och nykterhetsvårdens verksamhetsområden. Förutsättning därför är emellertid att Kungl. Maj:t ger dispens från resp. lagars delegationsbestämmelser, något som borde förknippas med vissa villkor som här kan förbigås. Med hänsyn till socialpolitiska kommitténs arbete och då socialvårdens organisation alltså redan enligt gällande lag kunde utformas efter föreliggande behov, fann kommittén sig ha fullgjort sitt uppdrag i denna del med de gjorda uttalandena.

Stadsdelsråd i Luleå

I samband med vissa inkorporeringar av intilliggande landskommuner har i Luleå stad inrättats stadsdelsråd, vilka påbörjat sin verksamhet den 1 januari 1969. Enligt reglementet för stadsdelsråden består dessa av 21 ledamöter och lika många suppleanter, valda av fullmäktige. Mandattiden sammanfaller med mandattiden för drätselkammarens ledamöter. Ordförande och vice ordförande i stadsdelsråd, vilka bör vara ledamöter av stadsfullmäktige, utses av fullmäktige för hela mandattiden. Stadsdelsråds uppgift är enligt reglementet att främja kontakter mellan stadens förvaltning och dess olika delar samt att anföra lokala synpunkter och önskemål. Stadsdelsråd har därvid att avge begärda yttranden i ärenden som hänskjutits till rådet, att delta i ärendeberedningen, när detta begärs av kommunalt organ, samt att med uppmärksamhet följa utvecklingen inom sin stadsdel ävensom att hos drätselkammaren och stadens övriga organ göra de framställningar som rådet finner påkallade.

Arbetsgrupp för arbetsuppgifter och riktlinjer för en samlad översyn av den kommunala demokratin

I samband med den partiella författningsreformens riksdagsbehandling våren 1968 diskuterade konstitutionsutskottet i sitt betänkande (nr 20) ett flertal frågor rörande den kommunala demokratin. Utskottet konstaterade, att utvecklingen går mot större uppgifter och ökad betydelse för kommunerna samt uttalade vidare (s. 12):

Från principiell synpunkt kan två led urskiljas i de aktuella reformsträvandena. Det ena innebär att tillskapa effektivaste möjliga kommunala organisation, något som bl. a. förutsätter större enheter och ökat heltidsengagemang av förtroendemän. Det andra innebär att stärka den kommunala självstyrelsens folkliga förankring genom att bredda och fördjupa lekmannainflytandet, engagera medborgarna i de kommunala angelägenheterna och stimulera en kommunal debatt.

Mot bakgrund av bl. a. dessa uttalanden och den splittring som utredningsarbetet på det kommunala området uppvisade förslog utskottet, att en arbetsgrupp med företrädare för de stora politiska partierna och för de kommunala förbunden tillsattes i anslutning till riksdagens beslut om den partiella författningsreformen. Arbetsgruppen skulle ha till uppgift att kartlägga arbetsuppgifterna och draga upp riktlinjerna för en samlad översyn av den kommunala demokratin. Utskottet framhöll särskilt att en sådan arbetsgrupp och utredning självfallet inte fick utgöra hinder för partiella reformer inom den kommunala självstyrelsen. Riksdagen meddelade Kungl. Maj:t sin mening vad utskottet anfört (rskr 279).

Dåvarande kommunikationsministern, statsrådet Lundkvist, uttalade i prop. 1969: 103, att han med anledning av riksdagens önskemål hade för av-

sikt att kalla företrädare för nämnda partier och förbund samt för de forskningsgrupper som bedriver forskning om den kommunala demokratin med stöd av Riksbankens jubileumsfond till överläggningar i frågan om vilka åtgärder i syfte att stärka den kommunala demokratin som bör komma till stånd. Sådana överläggningar inleddes i april detta år och kommer enligt uppgift att fortsätta under hösten (jfr prop. 1969: 126 s. 17).

Remissyttrande av Svenska kommunförbundet

I ärendet har remissyttrande avgivits av styrelsen för Svenska kommunförbundet, som avstyrkt bifall till motionerna. I sitt yttrande uppehåller förbundet sig inledningsvis vid kommunalrättskommitténs betänkande om den kommunala självstyrelsens lokala förankring och de av kommittén påvisade möjligheterna inom nuvarande lagstiftnings ram som kommunerna äger att låta lokala synpunkter och önskemål komma fram vid ärendeberedningen och att tillskapa lokala, kommunala organ. Styrelsen ställer sig inte avvisande till tanken på tillskapandet av organ för kontaktverksamhet mellan olika delar av de genom sammanläggning av kommuner bildade större självstyrelseenheterna och dessas administrativa organ men anser det inte föreligga anledning att nu bedöma frågan om inrättandet av kommunalråd på annat sätt än som skett i kommunalrättskommitténs betänkande. Förbundet uttalar vidare:

Om det lokalt anses önskvärt, att kommunalråd tillsättes för att söka vidmakthålla och stärka medborgarnas intresse för de kommunala angelägenheterna till båtnad för den kommunala självstyrelsen och den kommunala demokratin, kan sådana önskemål — såsom kommunalrättskommittén påpekat — tillgodoses med stöd av nuvarande lagstiftning. Någon skyldighet att tillsätta rådgivande organ bestående av företrädare för skilda kommuner bör enligt styrelsens åsikt icke åläggas kommunerna.

Då sålunda den frihet kommunerna nu äger i förevarande avseenden synes ge tillräckliga möjligheter att låta speciella kommunalråds synpunkter och önskemål föras fram till de för verksamheten i kommunen ansvariga organen och då något obligatorium ej bör ifrågakomma, kan styrelsen icke finna, att behov föreligger av ytterligare utredning kring de i motionerna berörda frågorna. Styrelsen får därför avstyrka bifall till motionerna.

Utskottet

Utskottet har i flera sammanhang, bl. a. i sitt betänkande om den partiella författningsreformen 1968, framhållit vikten av att stärka den kommunala självstyrelsens folkliga förankring genom att bredda och fördjupa lekmanainflytandet, engagera medborgarna i de kommunala angelägenheterna och stimulera en kommunal debatt. Då detta frågekomplex aktualiserats genom förevarande motioner, kan det sålunda konstateras, att några skilda meningar inte torde råda om det angelägna i själva frågorna. Flera initiativ av

betydelse har också tagits under senare tid. I propositionen nr 126 har föreslagits att kommunerna skall få rätt att ge ekonomiskt stöd till politiska partier. Därmed förbättras dessas möjligheter att bedriva information och stimulera intresset bland kommunmedlemmarna för de kommunala angelägenheterna. Vidare har i proposition nr 129 föreslagits ändringar i kommunallagarna, varigenom kommunerna bereds möjlighet att själva besluta om ökning av antalet fullmäktige samt att utse suppleanter för dessa. Vederbörande departementschef har också, för att tillgodose riksdagens i samband med den partiella författningsreformen uttryckta önskemål, kallat företrädare för de stora politiska partierna, de kommunala förbunden samt den statsvetenskapliga forskningen till överläggningar om den kommunala demokratin. Under dessa har, enligt vad som upplysts, frågan om den kommunala självstyrelsens lokala förankring aktualiserats och kommer att behandlas ytterligare.

Enligt gällande rätt har kommunerna inom den kommunallagsreglerade förvaltningen möjlighet att inrätta lokala opinionsorgan anknutna till det kommunala beredningsförfarandet. Även inom det specialreglerade förvaltningsområdet finns efter dispens möjlighet att decentralisera förvaltningsverksamheten genom distriktsuppdelning eller dylikt, när så erfordras, på socialhjälpens, barnavårdens och nykterhetsvårdens verksamhetsområden.

Mot bakgrund av sålunda tagna initiativ och pågående överväganden finner utskottet något riksdagens initiativ inte vara påkallat.

Utskottet hemställer därför,

att riksdagen avslår motionerna I: 162 och II: 177; I: 166 och II: 174; samt II: 487.

Stockholm den 18 november 1969

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Georg Pettersson (s), Erik Olsson (s), Harald Pettersson (cp), Sörlin (s), Hernelius (m), Svenungsson (m), Nyquist (s), Norberg (s), Lindblad (fp) och Richardson (fp); samt

från andra kammaren: herrar Larsson i Luttra (cp), Adamsson (s), Nilsson i Östersund (s), fru Thunvall (s), herrar Johansson i Trollhättan (s), Boo (cp), Nelander (fp), Andersson i Billingsfors (s), Jonsson i Mora (fp) och fru Mogård (m)*.

* Ej närvarande vid justeringen.